

مطالعه کانی‌های رسی در یک ردیف ارضی - آبی در منطقه شهرکرد حسن رمضان پور، احمد جلالیان*

چکیده: منطقه مورد تحقیق در شمال حوزه آبخیز رودخانه کارون واقع شده است. در این مطالعات، با استفاده از عکس‌های هوایی، بازدیدهای صحرایی، حفر تعداد زیادی پروفیل و با توجه به توپوگرافی و مواد مادری، پنج واحد فیزیوگرافی و یا واحد ژئومورفولوژی (کوهها با مواد مادری سنگ آهک - مخروط های افکنه واریزه‌های سنگریزه‌دار - دشتهای آبرفتی دامنه‌ای - اراضی پست و فلاتهای قدیمی فرسایش یافته) شناسائی و از پدوئ‌های شاهد اقدام به نمونه برداری شد. سپس، از هر پدون ۲ الی ۳ افق جهت آنالیز با دستگاه تفرق اشعه ایکس انتخاب و پس از حذف مواد آلی و آهک و اکسیدهای آهن، تفکیک اجزاء شن و سیلت و رس به روش کیتریک و هوپ انجام شد. نتایج آزمایشهای مینرالوژی نشان داد که در بخش رس خاکهای مورد مطالعه، کانی‌های کلریت، ایلیت، کائولینیت، کوارتز، اسمکتایت، پالی‌گورسکایت و مقداری از کانی‌های مختلط نامنظم (کلریت + ورمیکولیت‌های کلریت، ایلیت، کائولینیت و کوارتز در هر دو بخش رس ریز و درشت غالب بوده (شدت پیکها در نمونه‌های رس درشت واضح تر بوده) در حالیکه اسکتایت و پالی‌گورسکایت عمدتاً در بخش رس ریز شناسائی شد. همچنین دیفراکتوگرام‌های بخش سیلت ریز از تمام نمونه‌ها وجود فلدسپار - کائولینیت - کلریت - کوارتز و ایلیت را نشان داده است. انعکاس ضعیف تر صفحات فرد نسبت به صفحات زوج کانی کلریت و بعضی از نمونه‌ها نشان دهنده وجود کلریت آهن‌دار بوده و افزایش پیک رده اول کلریت در نمونه اشباع با پتاسیم + ۵۵۰ درجه سانتی‌گراد مؤید کلریت از نوع تری‌اکتاهدال است. به طور کلی پروفیل‌ها از نظر کیفی تقریباً از مینرالوژی یکسانی برخوردار بوده ولی شدت پیکها در بعضی پدون‌ها تفاوت داشته است به طوری که از کوه به سمت اراضی پست با سطح ایستابی بالا در افق‌های سطحی یا نزدیک به سطح، میزان اسمکتیت و کانی‌های مخلوط نامنظم کلریت + اسمکتایت در رس ریز بیشتر ولی از میزان کلریت کاسته می‌شود. با توجه به وجود کانی‌های پالی‌گورسکایت و اسمکتایت در افق‌های تحت الارضی و با توجه به نوع سازنده‌های زمین‌شناسی، به نظر می‌رسد که قسمت اعظم کائولینیت، کلریت و پالی‌گورسکایت از مواد مادری منشاء گرفته (*Inherited*) به علاوه افزایش کلریت در بخش رس درشت با عمق و نیز وجود مقادیر متفاوتی از کانی‌های مخلوط نامنظم کلریت + ورمیکولیت و کلریت + اسمکتایت نشان دهنده آن است که فرآیندهای پدوژنیک نیز موثر بوده است.

*- دانشجوی دکترا خاکشناسی دانشگاه تربیت مدرس و دانشیار دانشگاه صنعتی

اصفهان